

Ana-Maria Iorga Mihail

RELEVANȚA TIPOLOGICĂ A TRĂSĂTURII [±ANIMAT]
ÎN REALIZAREA PREPOZIȚIONALĂ A DATIVULUI
DIN CONSTRUCȚIA DITRANZITIVĂ¹

1. INTRODUCERE

În acest articol, voi arăta că ierarhia animatului este relevantă în limba română în descrierea construcțiilor ditranzitive. De aceasta depinde în mare măsură acceptabilitatea construcției prepoziționale cu *la* în locul dativului flexionar în structurile ditranzitive. Toleranța construcției cu prepoziție este influențată de locul pe care îl ocupă referentul obiectului indirect în ierarhia animatului. Relevanța trăsăturii [+ animat; + definit] a fost subliniată în cazul obiectului direct cu *pe* în limba română, dar nu a mai fost formulată până acum, după știința mea, în privința obiectului indirect realizat prepozițional (*la* + Ac.).

Mă voi referi aici numai la dativul din construcțiile ditranzitive, așa cum apar definite la Malchukov, Haspelmath & Comrie (2010: 1)².

La punctul 2 voi prezenta succint cele două moduri de realizare a dativului în română: marcarea cazuală, flexionară și marcarea analitică, prepozițională, iar la 3 voi oferi o scurtă descriere a funcționării construcției cu *la* în română. La punctul 4 voi prezenta ierarhia animatului și trăsăturile prototipice ale obiectului indirect din acest punct de vedere, iar în secțiunea 5, voi oferi o descriere detaliată a funcționării construcției prepoziționale *la* + Ac., echivalente cu dativul, arătând că aceasta depinde în mare măsură de poziția obiectului indirect în ierarhia animatului. Cu cât referentul obiectului indirect este mai înalt în ierarhia animatului, cu atât construcția cu *la* este mai puțin tolerată.

¹ Acest articol a fost realizat cu sprijinul financiar al proiectului POSDRU 107/1.5/S/80765 din cadrul Fondului Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, axa prioritară 1, domeniu major de intervenție 1.5.

² Autorii propun o definiție semantică a structurilor ditranzitive. Potrivit autorilor, construcțiile ditranzitive sunt alcătuite dintr-un verb (ditranzitiv), un argument Agent, un argument echivalent cu Primitorul/Destinatarul și un argument Temă. Sensurile caracteristice ale verbelor ditranzitive sunt cele exprimate de verbe ca *a da* ‘give’, *a vinde* ‘sell’, *a aduce* ‘bring’ sau *a spune* ‘tell’. Verbul *a da* este considerat cel mai frecvent verb ditranzitiv în toate limbile. Un exemplu ca *Mary gave John a pen* ‘Mary i-a dat lui John un stilou’ e considerat de autori o construcție ditranzitivă tipică (Malchukov, Haspelmath & Comrie 2010: 1).

2. ANALITIC vs SINTETIC ÎN MARCAREA DATIVULUI ROMÂNESC

În limbile cu flexiune, obiectul indirect primește mărcile cazuale de dativ. În limbile cu marcarea analitică, este folosită o anumită prepoziție sau postpoziție (Feuillet 2006: 406). Semantic, acești marcatori sunt asociați frecvent cu un marcator spațial – Feuillet 2006 dă ca exemplu fr. *à*, sp., it. *a* și bulg. *na* „pe” – sau cu un verb cu sensul lui *a da* (cum este chinezescul *gei*).

Româna permite atât realizarea sintetică, cât și realizarea analitică a dativului. Marcarea analitică (prepozițională) este o trăsătură specifică limbilor romanice, în timp ce realizarea flexionară este o moștenire latinească, dar și o trăsătură caracteristică limbilor balcanice (Manoliu 2011: 484).

Marcarea analitică a dativului (*la* + Ac.) există și în limba veche. S-a păstrat în româna contemporană, însă cu diferențe clare între varianta literară standard și varianta nonstandard. În româna standard (RS), dativul cu *la* înlocuiește dativul flexionar ca urmare a unei restricții morfologice (vezi *infra*, 3.1), iar fenomenul se limitează clar la un anumit tip de contexte. În româna nonstandard (RNS) însă, situațiile în care dativul flexionar este înlocuit de cel prepozițional sunt mult mai diverse. Unii autori au arătat chiar că în româna vorbită structura prepozițională tinde să se extindă și să devină mai populară decât dativul flexionar³. Totuși, construcțiile prepoziționale echivalente cu dativul au grade diferite de acceptabilitate (vezi 5).

3. CONSTRUCȚIA CU LA

3.1. În româna standard, este preferată marcarea flexionară a dativului. Cornilescu (1995: 12–13) notează că alegerea între cele două posibilități de marcarea depinde de o proprietate morfologică: disponibilitatea primului element al grupului (cuantificator sau determinant) de a realiza flexiunea cazuală ([+/- caz morfologic]). Mărcile flexionare sunt preluate de primul component al constituentului în dativ, iar dacă acesta este invariabil, obiectul indirect se realizează obligatoriu ca grup prepozițional (*la* + Ac.). Este singura situație în româna standard când nu se poate realiza dativul flexionar, iar structura prepozițională devine singura opțiune. Această restricție morfologică are, desigur, același rezultat și în **româna nonstandard**.

Elementul invariabil poate fi un cuantificator (numeral cardinal ca în (1a) sau alt tip de cuantificator ca *niște* [+ sg.], *nimic*, *orice*, *tot* [+ sg.]) sau un adjectiv/o locuțiune adjectivală (ca în (1b): *astfel de*, *tot felul de*):

³ “In accordance with the pan-Romance preference for pre-position, in contemporary spoken registers *la* followed by the unique case form tends to eliminate the postposed marker of the genitive” (Manoliu-Manea 1995: 79).

(1) **GPrep: la + Cuantificator/Adjectiv [– caz morfologic] + substantiv (RS, RNS)**

- a. *Am dat premii la doi copii*
 b. *Nu dau informații la astfel de oameni.*

Dacă elementul invariabil este precedat de determinanți care au flexiune cazuală, construcția prepozițională nu mai este prima opțiune în româna standard:

(2) *Am dat premii celor (mai buni) doi copii.*

3.2. În româna nonstandard, dativul se poate realiza ca grup prepozițional cu *la* și în configurații în care primul component al GDet. are flexiune cazuală. Realizarea sintetică și cea analitică sunt echivalente semantic, dar ultima tinde să se extindă. Totuși, în cazul construcției prepoziționale pot fi stabilite diverse grade de acceptabilitate, în funcție de caracteristicile semantice și plasarea în ierarhia animatului a numelui din poziția obiectului indirect.

4. IERARHIA ANIMATULUI ȘI MARCAREA OBIECTULUI INDIRECT

Caracterul animat și definitudinea pot influența împreună proprietățile de codare a argumentelor (Malchukov 2008: 205). În spaniolă și în română de exemplu, obiectul direct este marcat cu *a*, respectiv *pe*, atunci când este [+ uman] și [+ specific].

Proprietatea [± animat] are o manifestare scalară, presupunând o ierarhie, o ordonare graduală sub forma unui continuum a unor trăsături, de la „cel mai animat”, la „cel mai puțin animat”. Pornind de la o ierarhie de bază (3), limbile operează cu distincții mai generale sau mai rafinate:

(3) **Ierarhia animatului**

uman < animat < inanimat (Aissen 2003: 437, Comrie 1989: 185).

Cea mai cunoscută ierarhie extinsă a animatului este cea formulată de Dixon 1979⁴ și preluată, printre alții, de Croft 2003:

(4) **Ierarhia extinsă a animatului** (Croft 2003: 130)

pronumele personale, pers. I și II < pronumele de pers. III < numele proprii < substantivele comune [+ uman] < substantivele comune [– uman] [+ animat] < substantivele comune [– animat]

⁴ Dixon, R. M. W. 1979. “Ergativity”, *Language* 55, 59–168. Apud Croft (2003: 130).

Tabelul 1
Ierarhia extinsă a animatului

pronume		nume proprii	substantive comune		
pronumele personale, pers. I și II	pronumele, pers. III		[+ uman]	[- uman] [+ animat]	[- animat]

Această ierarhie este construită pe trei dimensiuni funcționale legate între ele (5) și este responsabilă pentru mai multe fenomene gramaticale la nivelul limbilor (realizarea subiectului și a obiectului, marcarea diferențială a obiectului etc.):

(5) **Componentele ierarhiei extinse a animatului**

- a. *Persoană:* $I, II < III$
 b. *Referențialitate:* $pronume < nume propriu < substantiv comun$
 c. *Caracter animat:* $uman < animat < inanimat$ (Croft 2003: 130).

Ierarhia animatului se corelează și interacționează cel mai adesea cu ierarhia definitudinii, în special în codarea obiectelor⁵. Referenții definiți – cunoscuți de emițător și de receptor deopotrivă – sunt mai sus în ierarhie decât referenții non-specifici, care pot fi identificați doar ca tip:

(6) **Ierarhia definitudinii**

Definitudine: $definit < specific < nonspecific$ (Croft 2003: 132).

În general, Destinatarul este cel mai frecvent [+ uman] și [+ definit]. Kittilä, Västi & Ylikoski (2011: 1) analizează rolul pe care caracterul animat îl are asupra interpretării cazurilor și a rolurilor tematiche. Destinatarul (sau Primitorul, „Receiver”) este printre rolurile considerate de autori ca având în mod prototipic un referent animat (alături de Agent, Beneficiar și Comitativ), în timp ce Ținta, Tema, Pacientul, Instrumentul și Locativul sunt apreciate ca tipic inanimate (Kittilä, Västi & Ylikoski 2011: 11). Distincția se sprijină și pe opoziția entitate activă vs entitate inactivă: Agentul și Primitorul participă activ la eveniment, în timp ce Ținta, Instrumentul și Tema sunt inactice și mai apropiate în acest sens de inanimate. Agentul și Primitorul sunt aproape exclusiv [+ uman], dar Ținta, Locativul și Pacientul pot fi animate sau inanimate.

Trăsătura [\pm animat] nu e o caracteristică inerentă a unei entități (Kittilä, Västi & Ylikoski 2011: 16), pentru că există contexte în care entitățile pot fi analizate ca animate sau inanimate în funcție de modul în care sunt conceptualizate. Instituțiile, de exemplu, intră în această categorie (*administrația locală, școala, banca, Parlamentul, poșta etc.*).

⁵ În română, obiectele directe sunt marcate cu *pe* atunci când sunt foarte proeminente, în sensul că ocupă o poziție înaltă în ambele ierarhii, și în cea a animatului, și în cea a definitudinii.

5. CONSTRUCȚIA PREPOZIȚIONALĂ ȘI IERARHIA ANIMATULUI

Voi evalua gradele de acceptabilitate ale contextelor în care dativul se realizează prin construcție prepozițională doar în RNS, pentru că în această variantă structurile cu *la* au, așa cum am arătat, o libertate și o diversitate mai mare. Exemplele **A–F** au fost grupate astfel încât să ilustreze gradual acceptabilitatea construcției, de la situația cea mai gramaticală la contextul cel mai puțin acceptabil. De notat însă că exemplele cu cel mai mare grad de acceptabilitate nu sunt absente din RS, unde sunt în curs de extindere. Ierarhia de acceptabilitate formulată pentru construcția cu *la* este strâns legată de ierarhia animatului și a definitudinii.

5.1. Din punctul de vedere al **gradelor de acceptabilitate**, enunțurile ordonate de la **A** la **F** în ierarhia de mai jos ar trebui interpretate astfel:

– enunțul cel mai înalt în ierarhie are cel mai mare grad de acceptabilitate, este frecvent și este tolerat în aceeași măsură ca dativul flexionar cu care este echivalent;

– enunțul cel mai jos în ierarhie are cel mai mic grad de acceptabilitate, este limitat dialectal sau este total incompatibil cu realizarea prepozițională.

A. Pronume, adjective pronominale, cuantificatori [+ caz morfologic] (+ substantiv)

O serie de pronume și adjective pronominale – demonstrative, indefinite, negative – (unele dintre ele funcționând și cu rol de cuantificatori) și cuantificatorul colectiv *amândoi* acceptă și dativul flexionar, și construcția prepozițională, în funcție de cum sunt tratate ca [+ caz morfologic] sau [– caz morfologic]. Cele două realizări sunt sinonime.

(7) **Pronume, adjective pronominale, cuantificatori [+ caz morfologic]**

mulți, puțini, toți, câțiva, fiecare, nimeni, niciun/nicio, atâți, alți, ceilalți, amândoi etc.

Cornilescu (1995: 13) consideră că acești cuantificatori sunt [+ caz morfologic] atunci când sunt interpretați similar adjectivelor și [– caz morfologic] atunci când sunt asociați cu numeralele cardinale.

(8) a. *Le dau cărți **multor copii***

b. *Le dau cărți **multora***

c. *Le dau cărți **la mulți copii***

d. *Le dau cărți **la mulți***

(9) a. *Nu dau cărți **nimănui***

b. *Nu dau cărți **la nimeni***

- c. *A fost soldat și general și n-a făcut rău **la nimeni**, că d-aia l-a și decorat* (Adameșteanu)
- d. *N-am zis, dom'ne, **la nimeni** în afară de voi!* (Verdeș)
- (10) a. *Le da Zamfirescu **la toți** care lucra la el, și de sărbători și de Paști, ce ouă de ciocolată, ce tablete mari, uite-așa, e-hei, ce n-ar da să le mai aibă acu!* (Adameșteanu)
- b. *Cu ocazia zilei naționale le doresc **la toți locuitorii** sectorului doi ă... le adresez urarea de La mulți ani* (IVLRA)
- (11) ***La câți** a dat pe datorie ar fi femeie bogată* (Adameșteanu)
- (12) a. *Cinci sute de lei i-a dat **la ăla** de i-a făcut, și tot i-a greșit, alege-s-ar prafu...* (Adameșteanu)
- b. ***La alea** ale lui, la matracucile lui, la curvile alea ale lui un' să duce, le face și **la alea** poezii?* (Adameșteanu)
- c. *I-a făcut și **la aia** copii* (Adameșteanu)
- (13) *Se duce și dă **la unul** și **la altul** și țuică și bani* (Preda).

Pentru majoritatea exemplurilor, caracterul indefinit al pronumelui/adjectivului pronominal favorizează gradul mare de acceptabilitate a construcției cu *la*. Pentru altele, motivul pentru care construcția prepozițională tinde să fie preferată dativului flexionar în RNS este acela că ea permite evitarea unor forme flexionare complicate ale cuantificatorilor (de exemplu, forme cazuale neregulate):

- (14) a. *Le dau cărți **la amândoi***
 b. *Le dau cărți **amândurora**.*

B. Substantive comune cu trăsătura [+ uman], la plural și la singular, cu citire generică

- (15) a. *E bine să dai **săracului***
 b. *E bine să dai **la sărac***
- (16) a. *Bunica dă hainele vechi **săracilor***
 b. *Bunica dă hainele vechi **la săraci***
- (17) *Legionarii, zise Dobrinescu, dau de mâncare **la săraci**...* (Preda)
- (18) a. *Când dai **la orfan**, ajuți pe Dumnidzeu* (Zanne, vol. V, 560)
 b. *Când dai **la sărac**, ajuți pe Dumnedzeu* (Zanne, vol. V, 560).

C. Substantive comune la plural cu trăsătura [+ uman], substantive comune la singular sau la plural cu trăsătura [+ animat, – uman] și substantive colective cu referent [+ uman]

- i) **[+ uman] (plural; citire definită sau indefinită)**
- (19) a. *Le-am dat bomboane **copiilor***
 b. *Le-am dat bomboane **la copii***

- (20) a. *Partidul a promis bani oamenilor*
 b. *Partidul a promis bani la oameni*
- (21) a. *Și chiar așa a și fost, că tătucu, tot ce-a avut, numa la copiii d-al doilea a lăsat, alege-s-ar prafu'...* (Adameșteanu)
 b. *Domne', de ce le-a... le-ai dat stadionu' la păcătoșii ăștia* (IVLRA)
 c. *Mama: Și la creșă le dai de furcă la doamne* (RCC)
 d. *Și la frați le-am luat mobilă și le-am trimis pachete peste pachete...* (Adameșteanu)
 e. *Stimată domnișoară, bunica mea avea o vorbă: Dacă nu vrei să dai și la vecini, taie porcul în casă* (Ojog-Brașoveanu)
 f. *Să vezi ce carabe le trage ăsta mic la gabori* (Paraschivescu)
 g. *Din câte știu eu, foarte sinceră le-am spus, zic „o să-l dăm la avocați”* (IVLRA)
 h. *Împarte zvonuri la oameni* (IVLRA).

ii) [+ animat, – uman] (plural sau singular)

- (22) a. *Ana dă mâncare câinelui/ câinilor*
 b. *Ana dă mâncare la câine/ la câini*
- (23) a. *Copil: Duc la leu. Mama: Ce-i duci la leu?* (RCC)
 b. *Ăsta e bun să taie frunză la câini* (Adameșteanu)
 c. *Tata dă de mâncare la cai...* (Preda)
 d. *Le băga în urzici să le toace cu satârul, să dea la rațe...* (Preda)
 e. *Da' nici la porci nu mai avem voie să le dăm* (CORV)
 f. *Spuneți dumneavoastră ce să le dau la câini* (CORV).

iii) substantive colective cu referent [+ uman]

- (24) a. *Antrenorul dă cadouri echipei*
 b. *Antrenorul dă cadouri la echipă*
- (25) a. *Președintele dă cadouri poporului*
 b. *Președintele dă cadouri la popor*
- (26) a. *Juriul comunică rezultatul colectivului*
 b. *Juriul comunică rezultatul la colectiv*
- (27) a. *Cântărețul împarte autografe mulțimii*
 b. *Cântărețul împarte autografe la mulțime*
- (28) *Nu s-a-ndurat madam Daniel să-i dea ce-avea mai bun, ce-avea mai bun a lăsat la neamu' ei, acu e-n Israel amândoi, și ea și bărba-su* (Adameșteanu).

D. Substantive comune la singular cu trăsătura [+ uman], cu citire referențială

Construcțiile prepoziționale cu substantive comune cu citire referențială – diferite de cele de la B, cu citire generică – sunt prezente în variantele dialectale ale românei. Există și în româna nonstandard, dar au un grad mai mic de acceptabilitate

(29–31). În contextul substantivelor comune puternic individualizate, care desemnează o persoană unică sub raportul numelor de rudenie (32), (33), gradul de acceptabilitate este și mai scăzut, ele apropiindu-se de numele proprii (**E**).

- (29) a. *Îi dau o ciocolată băiatului*
 b. ??*Îi dau o ciocolată la băiat*
- (30) a. *Îi dau cartea fetei ăsteia*
 b. ??*Îi dau cartea la fata asta*
- (31) *Și eu am pățit că am luat la fată de-a gata și același material (IVLRA)*
- (32) a. *Nu-i plânge ea pe ei, nu le duce ea lor de grijă; își duce de grijă ei și la omu' ei, că trăiește două suflete din șase sute cinzeci de lei (Adameșteanu)*
 b. *O să-și ia de la grătar trei mititei, doi o să-i mănânce ea, unu-l duce la omu' ei, lighioana bătrână, că i-o fi câteodată și lui poftă, săracu... (Adameșteanu)*
- (33) a. *I-am spus mamei să mă aștepte la serviciu*
 b. ??*I-am spus la mama să mă aștepte la serviciu*⁶.

Există totuși diferite grade de acceptabilitate ale construcției prepoziționale cu un substantiv comun cu trăsătura [+ uman], singular, în funcție de tipul de citire. Un substantiv comun cu citire generică, nonreferențială, funcționează mai bine în construcția prepozițională decât un substantiv comun cu citire referențială, specifică. Dintre exemplele de la (34), (34a) și (34b) au lectura cu gradul cel mai mare de specificitate, întărită de adjectivul demonstrativ din GDet. Destinat (34a) și de dublare (34a, b). De aceea, (34a) și (34b) au gradul de acceptabilitate cel mai mic. Enunțul devine mai natural în forma de la (34c) și (34d), fără dublare clitică, cu GDet. cu articol nedefinit și modificat de un adjectiv care întărește citirea generică (34d). Exemplul din (34c) se apropie mai mult de cele notate sub **B**:

- (34) a. ??*Dă-i rochia la fata asta*
 b. ??*Dă -i rochia la o fată*
 c. *Dă rochia la o fată*
 d. *Dă rochia la o fată săracă.*

Aceeași gradare a specificității poate fi urmărită în (35):

- (35) a. ??*Îi dau o pâine la omul ăsta*
 b. *E bine să dai o pâine la un om sărac.*

⁶ Tiparul este însă foarte frecvent în adresarea părinților către copiii mici. În corpusul de limbă vorbită de copii, alcătuit de Larisa Avram, construcția prepozițională apare în paralel cu cea cu dativ în adresarea unei mame către fetița sa de doi ani. Este posibil ca ea să fie folosită pentru a evita formele oblice, pe care copilul le-ar recunoaște mai greu:

Mama: Dă-i un pic mamei. Dă-o la mama să o descurce

Mama: Hai la mama. Dă-i la mama să ia coaja de pe roșie. Vrei?

Mama: Dă la mama revistele (RCC).

E. Nume proprii [+ uman]

Construcțiile prepoziționale cu nume proprii sunt populare și dialectale (Avram 1997 (1986): 271–272)⁷. Ele există în SNR, dar sunt poziționate aproape de limita inferioară a ierarhiei acceptabilității, fiind interpretate sociocultural ca specifice vorbitorilor mai puțin cultivați.

- (36) a. *Îi dau cartea lui Ion*
 b. **Îi dau cartea la Ion*
- (37) *Păi așa am zis și eu la Răzvă astăzi, zic ieri era cald de mureai și astăzi înnorat și te-apăsa așa pe creier (IVLRA).*

F. Pronume personale

În contextul pronomelor personale, construcția prepozițională nu este disponibilă în SNR, iar dativul flexionar devine singura opțiune⁸:

- (38) a. *Îți dau ție cartea*
 b. **Îți dau la tine cartea.*

Am ordonat contextele din RNS descrise la A–F în **Tabelul 2**, marcându-le cu numere de la 1 la 6: 1 = gradul cel mai jos de acceptabilitate, 6 = gradul cel mai înalt de acceptabilitate.

Tabelul 2
 Grade de acceptabilitate ale construcției prepoziționale în RNS. Rezumat

√la+Ac.	6	5	4	3	2	1	*la+Ac.
	A Pronume, adjective pronominale, cuantificatori [+ caz morfologic] +substantiv	B Substantive comune la singular și la plural cu citire generică	C Substantive comune la plural [+ uman], substantive comune la plural sau la singular [+ animat, – uman], substantive colective [+ uman]	D Substantive comune la singular [+ uman] cu citire referențială	E Nume proprii [+ uman]	F Pronume personale	
	√√√	√√	√	?	??	*	

⁷ Diaconescu & Rivero 2005 arată, pe baza unui test la care au participat 18 vorbitori nativi de română, că structura are cea mai înaltă cotă de acceptare în rândul vorbitorilor mai în vârstă din Banat și din Transilvania.

⁸ Putem imagina totuși un context de forma celui de mai jos, foarte frecvent de altfel:

X: A mai rămas o bomboană.

Y: Dă-o **la mine!**

Având în vedere că pronumele personal nu poate apărea decât fără dublare clitică (*Dă-**mi-o la mine!**), poziția este mai degrabă una circumstanțială, și nu de dativ.

Nu m-am oprit în această clasificare asupra **inanimatelor**, pentru că, așa cum am arătat la 4, Destinatarul verbelor ditranzitive este în mod prototipic [+ animat] și cel mai adesea [+ uman]. Totuși, există exemple care arată că structura prepozițională funcționează și în contextul inanimatelor, ceea ce confirmă ideea că o entitate plasată mai jos în ierarhia extinsă a animatului este un candidat valabil pentru construcția prepozițională. Mă voi limita la exemplele (39)–(42) pentru a ilustra această idee, dar nu mă voi opri aici mai mult asupra inanimatelor, pentru că în cazul lor nu e vorba despre structuri ditranzitive prototipice:

- (39) *Mai dă-1 morții de frigider, îi zice ea, bani aruncați! Dai în fiecare zi un clocot **la mâncare** și s-o vezi cum ține...* (Adameșteanu)
- (40) *Să faci roți, potcoave, să dai zimți **la seceri**, să ascuți cazmale și otice...* (Preda)
- (41) *Fata a pus **la masa** asta o față de bumbac*
- (42) *Dă-le și **la pereți** o nuanță mai vie.*

Indiferent de modul în care sunt conceptualizate ([+/- animat]), **numele de instituții** acceptă în aceeași măsură construcția cu dativ flexionar și cea prepozițională, comportându-se similar elementelor din seria C.

- (43) *Toți acești domnitori fanarioți care, ca să ajungă domni, dădeau bani **la Poartă**, ba și peșcheșuri pe la viziri, au adus din ce în ce mai mulți oameni de-ai lor, din Fanar, rude sau creditori* (Djuvara)
- (44) *Ei susțin că împreună angajatul și angajatorul plătesc **la stat** o sumă egală cu valoarea salariului net plătit* (CORV)
- (45) *În măsura în care nu găsiți înțelegere acolo, vă adresați **la Primăria Capitalei*** (IVLRA).

6. CONCLUZII

Obiectele indirecte din seria **substantivelor comune animate (B, C, D)** tolerează mai bine structura prepozițională decât **numele proprii și pronumele personale (E, F)**.

În termenii ierarhiei animatului, asta înseamnă că **entitățile umane puternic individualizate** apar mai greu în contextul prepoziției *la* decât **entitățile animate** ([± uman]) mai slab definite. În interiorul clasei **entităților umane puternic individualizate, pronumele personale** (cele mai înalte în ierarhia animatului) nu pot apărea deloc în structura prepozițională, în timp ce **numele proprii** (aflate pe o poziție mai joasă în ierarhia animatului) pot apărea. Această diferență de comportament este în acord cu ierarhia animatului formulată în *Tabelul 1*.

Faptul că structura cu *la* este mai adecvată cu pluralul decât cu singularul, cu indefinitele decât cu entitățile definite și individualizate arată că definitivitatea și specificitatea influențează, alături de caracterul animat, acceptabilitatea acestei construcții.

Referitor la statutul prepoziției *la*, adopt aici ideea susținută de Tigău 2012, conform căreia *la* a devenit în aceste contexte un marcator cazual (argumentul cel mai puternic al autoarei fiind faptul că grupul cu *la* acceptă dublarea clitică), asemenea lui *a* din spaniolă sau similar lui *pe* de la obiectul direct (deși *la* nu este încă la fel de puternic gramaticalizat). În interiorul acestei comparații și conform descrierii pe care am oferit-o aici, *la* ar putea fi interpretat ca funcționând în condiții și în vecinătăți opuse celor în care se actualizează *pe* de la obiectul direct.

SURSE

- Adameșteanu = Gabriela Adameșteanu, *Dimineață pierdută*, Iași, Editura Polirom, 2012.
 CORV = Laurenția Dascălu Jinga, *Corpus de română vorbită (CORV). Eșantioane*. București, Editura Academiei Române, 2002.
 Djuvara = Neagu Djuvara, *Istoria românilor povestită celor tineri*, ediția a IV-a revăzută, București, Editura Humanitas, 2002.
 IVLRA = Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (ed.), *Interacțiunea verbală în limba română actuală. Corpus (selectiv). Schiță de tipologie*, București, Editura Universității din București, 2002.
 Ojog-Brașoveanu = Rodica Ojog-Brașoveanu, *Bună seara, Melania!*, București, Editura Nemira, 2011.
 Paraschivescu = Radu Paraschivescu, *Ghidul nesimțitului*, București, Editura Humanitas, 2006.
 Preda = Marin Preda, *Viața ca o pradă*, București, Editura 100+1 Gramar, 1999.
 RCC = Larisa Avram, *Romanian Childes Corpora*, 2004 (16 fragmente de înregistrări transcrise; <http://childes.talkbank.org>)
 Verdeș = Ovidiu Verdeș, *Muzici și faze*, Brașov, Editura Aula, 2003.
 Zanne = Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia*. Vol. V, ediție îngrijită de Mugur Vasiliu, București, Editura Scara, 2004.

BIBLIOGRAFIE

- Aissen 2003 = Judith Aissen, *Differential Object Marking: Iconicity vs. Economy*, în *Natural Language and Linguistic Theory* 21, 435–483.
 Avram 1997 (1986) = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*. Ediția a II-a revizuită și adăugită, București, Editura Humanitas.
 Comrie 1989 (1981) = Bernard Comrie, *Language Universals and Linguistic Typology*, Second edition, Chicago, The University of Chicago Press; Oxford, Basil Blackwell Publisher Limited.
 Cornilescu 1995 = Alexandra Cornilescu, *Romanian Genitive Constructions*, în G. Cinque, G. Giusti (eds.), *Advances in Romanian Linguistics*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 1–54.
 Croft 2003 (1990) = William Croft, *Typology and Universals*, Second Edition, Cambridge, Cambridge University Press.

- Diaconescu, Rivero 2005 =Constanța Rodica Diaconescu, Maria Luisa Rivero, *An applicative analysis of double object constructions in Romanian*, în *Actes du congrès de l'Association canadienne de linguistique/ Proceedings of the 2005 annual Conference of the Canadian Linguistics Association*.
- Feuillet 2006 =Feuillet, Jack, *Introduction à la typologie linguistique*, Paris, Editions Champion, 2006.
- Kittilä, Västi, Ylikoski 2011 =Seppo Kittilä, Katja Västi, Jussi Ylikoski, *Introduction to case, animacy and semantic roles*, în *Case, Animacy and Semantic Roles* (Typological Studies in Language 99), John Benjamins, 1–28.
- Malchukov 2008 =Andrej Malchukov, *Animacy and asymmetries in differential case marking*, în *Lingua* 118, 203–221.
- Malchukov, Haspelmath, Comrie 2010 =Andrej Malchukov, Martin Haspelmath, Bernard Comrie, *Ditransitive constructions: A typological overview*, în Andrej Malchukov, Martin Haspelmath, Bernard Comrie (eds.), *Studies in ditransitive constructions: a comparative handbook*, Berlin, De Gruyter Mouton, 1–64.
- Manoliu 2011 =Maria Manoliu, *Pragmatic and Discourse Changes*, în Martin Maiden, John Charles Simth, Adam Ledgeway (eds.), *The Cambridge history of the Romance languages*, Cambridge University Press, 472–531.
- Tigău 2012 =Alina Tigău, *The Two-object construction in Romanian*, Handout, *Al 12-lea Colocviu internațional al Departamentului de Lingvistică. Limba română: variație sincronică, variație diacronică*, București, 14–15 decembrie 2012.

THE TYPOLOGICAL RELEVANCE OF ANIMACY IN DATIVE ARGUMENT
REALIZATION IN DITRANSITIVES

(Abstract)

Romanian allows both synthetic and analytical marking of the dative. The inflectional dative is obligatorily replaced by a prepositional construction when the first component of the DP cannot host the specific dative case-marker. In nonstandard Romanian, the prepositional construction (*la*+Acc.) appears frequently even when there is no morphological constraint.

In this article, I argue that the animacy hierarchy is relevant in the analysis of the dative constituent in Romanian ditransitive constructions. When it is not required by morphological constraints, the acceptability of the prepositional construction (instead of the inflectional dative) depends on whether the referent of the indirect object is higher or lower in the animacy hierarchy. If the referent of the dative constituent is higher on the animacy hierarchy, it has a lower degree of acceptance in the prepositional construction. This means that strongly individualized human entities, which have a high position on the animacy scale, are not the best candidates for the prepositional realization of the dative. Animate common nouns are better in the prepositional construction than proper names and personal pronouns.

Cuvinte-cheie: construcție ditranzitivă, ierarhia animatului, dativ prepozițional, prepoziția *la*.

Keywords: ditransitive construction, animacy hierarchy, prepositional dative, preposition *la*.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”,
București, Calea 13 Septembrie, nr. 13
Facultatea de Litere, Universitatea din București,
Str. Edgar Quinet, nr. 5–7
ana_mihail@hotmail.com*